

Waşington gorkýar

«TikTok»-dan

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Waşington "TikTok"-dan gorkýar WAŞINGTON «TIKTOK»-dan GORKÝAR

Häzir kartinany doly görüp bilýäris, çünkü ähli taraplar hukuk we gumanitar pozisiýasyny güýçlendiren hususlaryň üstünde pikir alyşýarlar we adamlaryň dykgatyna muny ýetirýärler Dünýäni dürli paýtagt şäherlerinde Gazadaky palestinalylary goldaýan we Ysraýylyň Gaza sektoryny rehimsizlik bilen bombalamagyny ýazgarýan uly we san-sajaksyz demonstrasiýalar geçirildi.

Demonstrasiýalara gatnaşan köpcülik Londony, Pariži, Waşingtony, beýleki ispan we Aziá şäherleriniň köcelerini doldurdy.

Ýewropaly we amerikaly ýaşlaryň Gazadaky çagalar üçin gözýaş döküp aglandyklaryny we jümle-jahant ysraýyllı bombalaýjylary duruzmaga çagyrandyklaryny gördük.

Nýu-Yorkly ýewreýlere çenli Gaza sektoryndaky çaga gyrgynçylyklaryny ýazgarylар we ysraýyl hökümetiniň ilatly nokatlary nyşanalamağyny bes etmegi talap edip köcelere çykdy.

Elbetde, arap ýurtlarynda-da köplenç halkara areneda ýiti täsir döretmeýän demonstrasiýalar bolup geçýär.

'Reads like a thriller' AZEEM AZHAR

TikTok Boom

China's Dynamite App
and the Superpower
Race for Social Media

Chris Stokel-Walker

Bu kartinalaryň dünýäniň çar künjündäki adamlaryň duýgularyna ot basmagy tebigy zat.

Hiç kimse bir atanyň perzentleriniň bölek-bölek bolan bedenini göterip barýanyny görmäge ýüregi çydamaz.

Halklaryň şular ýaly görlüp-eşdilmedik aýaga galyşy üçin diňe şu kartinanyň özem ýeterlik boldy.

Bu kartinalar Birmingemdäki ýaş iňlislere, Blibaodaky ýaş ispanlara we Lozandaky ýaş şweýsariýalylara nädip baryp ýetdi? Sosial mediýanyň şeýle gynançly pursatlary islendik el telefonyna elýeterli edip bilýändigine şübhe ýok, emma iň çakgan pocta kepderisi hytaýly «ByteDance» kompaniýasynyň eýelik edýän «TikTok» sosial ulgamy boldy.

Sosial ulgamyň geň galdyryjy aýratynlyklary ony «Kremniý jüljesiniň» oýlap tapan platformalary üçin basdaş platforma öwürdi.

Çalt, ulanmaga amatly we emeli aň tehnologiýasy bilen ulanyjynyň isleglerine görä we keýpine laýyk wideolary görkezip bilýän ulgamyň agza sany az wagtda ummadan çykdy.

Başdan geçirýän tragediyalaryna garamazdan, Gaza halkynyň görýän kösençlikleriniň rekord derejede günüň her sagadynda we minudynnda bütin dünýäniň halklarynyň dykgatyna ýetirilýändigi babatda nesibesiniň çuwendigini aýtmak gerek.

Şonuň üsti bilen Ysraýylyň Gazadaky parahat oturan ilatey bütinleý ýok etmek üçin özünü goramak hukugyny tutaryk edip, birtaraply syýasat ýöredýän amerikan we ýewropa hökümetlerini utandyrjak görnüşde dawalary boýunça üns bermähe mynasyp simpatiya we raýdaşlyk gazandylar.

Hawa, gazalylar şu tarapdan nesibeli. Gynansak-da, Siriýadaky, Ýemendäki, Yrakdaky çagalar bu nesibä ýetip bilmediler.

Şumat Gazada görýän ýagdaýlarymyza meňzeş ýagdaýlar, belki-de ondanam beterleri başga arap şäherlerinde-de bolup geçdi, emma olaryň birinde-de şular ýaly görnüşde başdan geçirenlerini dünýä köpçüligine ýetirme mümkünçiliği bolmady.

Çünki surata düşürilen we paýlanan wideolar juda azdy, ýaýradılyşy haýaldy, sünni we şayý yslamçı militaristleriň arap şäherlerinde parahat oturan garawsyz ilata garşy eden gyrgynçlyklaryny bolşy ýaly berip bilmeýärди.

Görnüşi nähili bolanda-da, duýgudaşlyk oýandyrýan we köpçüligi köçä çykaryp bilýän güýç mediýadır, çünki bolup geçýän hakyky wakalary adamlaryň dykgatyna ýetirip başarıyar.

Netijede adam öldürjek bolup durka «Allahu ekber» diýýän

biriniň eden jenaýaty bilen «Dawut pygamberiň ýyldyzyny» göterýän ganhoryň eden jenaýatynyň arasynda hiç hili tapawut ýok.

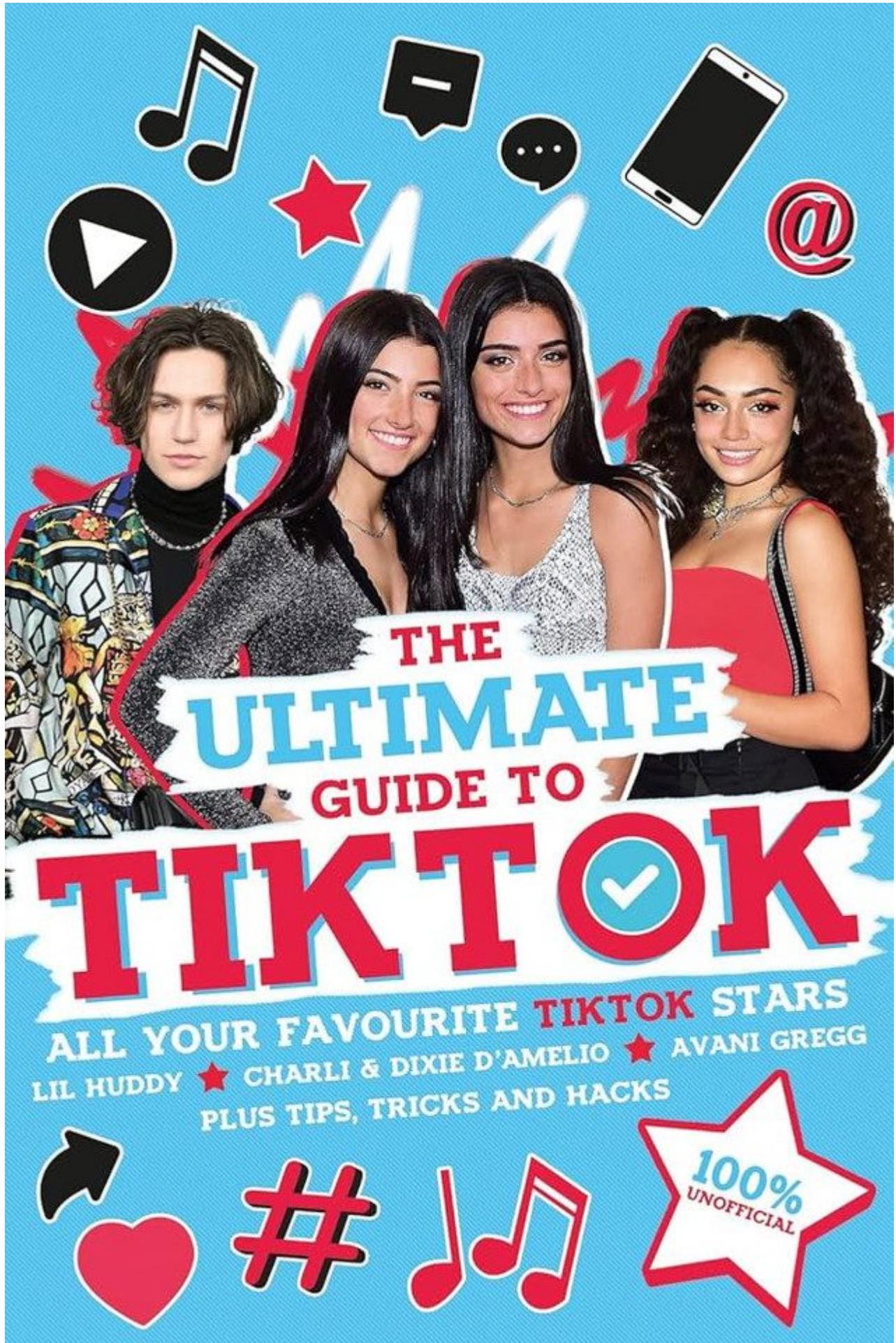
Eýsem, bu mediýa nämücin Ýemende, Yrakda, Siriýada, Liwanda çagalara dünýä derejesinde duýgudaşlyk oýarmagy oñarmady?

Eýran ýaly ýurtda-da soňky on ýylда hökümete garşy edilen çykyşlaryň barsy hökümetiň interneti kesmegi, sosial mediýada aktiwistleri yzarlamagy we ady çykan türmelersäki gynama otaglaryna hiç kimiň aralaşyp bilmeyändigi zerarly çekinjeňlik bilenem bolsa ýer ýüzüne ýaýradı.

Ysraýyl bu ýagdaýy giç duýup, aragatnaşyk stansiýalaryny nyşanalap, Gaza halkynyň dünýä bilen baglanyşygyny kesdi, emma üç hepdäniň dowamynda adamlara baryp ýeten wideolar ysraýyl goşunyna we premýer-ministrine garşy ýigrenç bildirmäge ýeterlik bolupdy.

«TikTok» programmasy ulanyjysyny bary-ýogy birnäçe sekundyň içinde bütin dünýäniň daşyna aýlap çykýar.

Ulanylyşynyň aňsatlygy we köp dürli funksiýalary registrasiýa edilende maglumatlaryny girizýän millionlarça ulanyjy üçin ony maglumat paýlaşmagyň iň amatly ýoluna öwürdi.

Waşington hytaý hökümetiniň programma hödürleýjileri arkaly gowşup biljek maglumat gorundan gorkup geldi we häzirem gorkýar. Şonuň üçin hökümet edaralary garamagydaky şahsy düzümlerine bu programmany döwlete degişli kompýuterlere we telefonlara yüklemegi gadagan etdi.

ABŞ-nyň gorkusynyň sebäbi oňa girizilýän maglumatlardy, emma Waşington üçin asyl howpy programmanyň aňsat ulanylyş düzgüni emele getirdi.

Programmanyň meşhurlыгы şeýle bir artdy welin, programma jogapkär işgärlер ulanyjjy agzanyň registrasiýa bolanyna 60 minut geçenden soň duýduryş funksiýasyny girizdiler. Çünkü ony ulanyjjy agzalar köplench wagtynyň nähili geçenini bilmän galýarlar.

Üns beriň, häzir Birinji jahan urşy hakda dokumental filme tomaşa edenimizde, bu uruşyň ýagdaýlary hakda köp zatlary bilyändigimize garamazdan, öň bilmeýän ýene bir maglumatymyzy bilmegimiz ýa-da ýene bir epizody görmegimiz mümkün.

Munuň sebäbi telewizion tehnologiýanyň başlangyç tapgyrynda uruş habarlary mediýa kemter görnüşde gelip ýetýänligindedi.

Uruş hakda aýdylýanlar birtaraply we ýarym-ýarpy bolandygy üçin hemise kemterligine galar.

Häzir bolsa kartinany doly görüp bilyäris, çünkü ähli taraplar hukuk we gumanitar pozisiýasyny güýçlendiren hususlaryň üstünde pikir alyşýarlar we adamlaryň dykgatyna muný yetirýärler.

Emel ABDYLEZIZ HEZZANI,
Saud Arabystanly žurnalist.
@Alhazzani_Amal

Çarşenbe, 01.11.2023 ý. Publisistika